

UOT 82.091

HÜSEYN İBRAHİMOV YARADICILIĞI AKADEMİK İSA HƏBİBBƏYLİNİN TƏDQİQATLARINDA

ABUZƏRLİ ANAR RAMAZAN oğlu

“Naxçıvan” Universiteti, Tədris şöbəsinin müdiri

anar_abuzerov@mail.ru

Açar sözlər: Naxçıvan ədəbi mühiti, ədəbi tənqid, Hüseyn İbrahimov, İsa Həbibbəyli.

Naxçıvan ədəbi mühitində ədəbi tənqidin, o cümlədən nəsr tənqidinin inkişafında tanınmış Azərbaycan ədəbiyyatşünası, akademik, Əməkdar elm xadimi İsa Həbibbəylinin (Həbibovun) xüsusi xidmətləri vardır. Ədəbiyyat tarixi, ədəbiyyat nəzəriyyəsi, ədəbi əlaqələr sahəsində qiymətli tədqiqatları ilə tanınan İsa Həbibbəyli müasir ədəbi prosesin təhlil olunub dəyərləndirilməsi sahəsində də ciddi işlər görmüş və görməkdədir. Görkəmli alimin bir neçə resenziyası və ədəbi-tənqidi məqaləsi xalq yazıçısı Hüseyn İbrahimovun yaradıcılığına həsr olunmuşdur.

H.İbrahimovun 1983-cü ildə çap olunmuş “Bahar yağışı” romanı barədə bir sıra tənqidçi və ədəbiyyatşünaslar fikir söyləmişlər. Bunların sırasında İ.Həbibbəylinin “İstehsalat romanında mənəvi həyat” məqaləsi xüsusi yer tutur [12]. Məqalənin əvvəlində Hüseyn İbrahimovun yaradıcılığında bahar motivinin, əhvali-ruhiyyəsinin, rənglərinin özünəməxsus mövqeyinə diqqət yönəldən alim yeni romanı da bu kontekstdə nəzərdən keçirmişdir. Mövzusu qurub-yaradan zəhmət adamlarının həyatı və fəaliyyətindən götürülmüş bu romanda epik konfliktin bir qütündə Arançay dəryaçasının tikinti rəisi Osman Məlikzadə və onunla birgə xalq malını mənimsəyən əlaltıları, digər tərəfdə isə yenilik ruhu, vətənə xidmət əzmi ilə çalışan mühəndis Yalçın İbrahimbəyli və onun kimi sağlam qüvvələr dayanır. Əsas obrazların bədii təcəssümünə bu konflikt müstəvisində nəzər salan İ.Həbibbəyli vurğulayırdı ki, müəllif birtərəfli yolla getməmiş, istehsalat mövzusunda olan romanda “bu mübarizənin gedişatını ənənəvi xeyir-şər, mənfi-müsbət vuruşlarından, çəkişmələrindən xilas etmiş, hadisələrin təbii məntiqinə, həyatı əsaslarına meydan vermiş”, surətləri tək-cə istehsalat mühitində deyil, hərtərəfli şəkildə canlandırmış, “mənəviyyatların, dünyagörüşlərin, vicdanların fərqi açmağa” nail olmuşdur. Başqa sözlə deyilsə, istehsalat romanında mənəvi həyat da özünün dolğun bədii təcəssümünü tapmışdır. “Bütün bunlar romanın kompozisiyasının bütövlüyünə, xarakterlərin canlılığına, kolliziyaların aydınlığına mühüm zəmin yaratmış, əsərin sosial əhəmiyyəti ilə bir sırada bədii səviyyəsini də qüvvətləndirmişdir”.

Gərgin və maraqlı konflikti, dolğun obrazları ilə səciyyələnən, ədalətin, həqiqətin təntənəsi ilə yekunlaşan bu romanda ayrı-ayrı hadisə və məqamların bədii təcəssümü, eləcə də obrazların xarakterlərinin açılması prosesində yazıçının təbiət detallarından həm fonyaradıcı aspektdə, həm də simvolik paralellik zəminində məharətlə istifadəsi də tənqidçinin dəqiq müşahidəsindən yayınmamışdır.

Hüseyn İbrahimovun “Səhv edəndə” adlı kitabına həsr etdiyi məqalə də İ.Həbibbəylinin çağdaş ədəbi prosesə geniş elmi-nəzəri ümumiləşdirmə mövqeyindən yanaşmasının əyani göstəricisidir [13]. Hekayə, novella və kiçik povestlərdən ibarət həmin kitabı yazıçının çoxillik yaradıcılıq təcrübəsinin uğurlu bəhrəsi sayan İ.Həbibbəyli buradakı əsərləri birləşdirən orta qəhətli belə səciyyələndirmişdir: “Yazıçının qələmə aldığı çoxcəhətli əhvalat və obrazların mərkəzində əsasən bir meyar dayanır: Ləyaqət! Müəllif təsvir etdiyi hadisə və personajları qiymətləndirmə barometrinə çevirdiyi bu yüksək mənəvi keyfiyyəti aşkarlamaq niyyəti ilə hər dəfə yeni hadisəyə müraciət etmiş, aralarında müəyyən bənzərlik olsa da, bir-birini təkrar etməyən vəziyyətlər yaratmışdır”. H.İbrahimovun kitabda verilmiş “İnam”, “Kənd həsrəti”, “Təmiz adam”, “Zərifənin

çiçəkləri”, “Kərim əmi”, “Səfər müəllimin qızı” və digər hekayələrini müfəssəl şəkildə təhlil edən tənqidçi yazıçının yaratdığı Yelmar Zərgərli, Qoşqar Çınarlı, Sabir, Fərrux, Eldar və s. obrazları da məhz bu kontekstdə dəyərləndirmişdir.

Hüseyn İbrahimov bir sıra satirik hekayələr də yazmışdır. Akademik İsa Həbibbəylinin qeyd etdiyi kimi, hekayələrdəki satira elementləri onları kitabda verilən satirik novellalarla doğmalaşdırmışdır. Alim yazırdı: “Azərbaycan satirik nəsrinin ənənələrindən yaradıcılıqla faydalanan H.İbrahimov indiki həyatımızda klassik novella “qəhrəmanları” ilə qarşılaşarkən “Sənə min rəhmət, Mirzə Cəlil”, yaxud “Heyf, Mirzə Cəlil sağ deyil” kimi yerinə düşən, cəlbədicə epiqrafların gur işığı altında ənənəvi gülüş obyektinin müasir vəziyyətini bacarıqla açıb göstərmişdir”. Akademik İ.Həbibbəyli bu məqalədə Azərbaycan tənqidi realizminin böyük ustadı Mirzə Cəlilin satirik nəsrilə H.İbrahimovun “Arxayın Məmməd”, “Zırrama”, “Day lazım olmadı”, “Barıt” və s. əsərləri arasında apardığı müqayisəli təhlillər həm də ədəbi irs və varislik probleminin açılmamış qatlarına işıq salır. Xüsusən Mirzə Cəlilin Usta Zeynal və H.İbrahimovun yaratdığı Arxayın Məmməd obrazlarının bu aspektdə nəzərdən keçirilməsi diqqəti çəkir.

H.İbrahimovun “Göyərçinin məhəbbəti”, “Baharın hekayəsi”, “Kamalın ad günü”, “Səhv edəndə” kimi povestlərində sosial-mənəvi problemlərin qoyuluşu və bədii həllini məqbul sayan məqalə müəllifi bu əsərlərin hər birinin əsas özəlliklərini qısa şəkildə, lakin çox dəqiq elmiliklə vurğulamışdır.

Hüseyn İbrahimovu çağdaş Azərbaycan nəsrinin tanınmış və istedadlı yaradıcılarından biri kimi yüksək qiymətləndirən İsa Həbibbəyli onun “Səhv edəndə” kitabının nəşri ilə əlaqədar yazdığı məqalədə bəzi tənqidi qeydlərini də bildirmişdir. Alim haqlı olaraq yazıçının “Aspirant” hekayəsindəki Fərac obrazının mükəmməl olmadığını, “Kamalın ad günü” povestində isə süjetin bəzi məqamlarının stereotip ənənəvilik təəssüratı yaratdığını, həmçinin “Qapıçı” novellasında sonluğun hadisələrin məntiqi yekunu ilə birbaşa bağlılığının zəif göründüyünü nəzərə çatdırmışdır.

İ.Həbibbəylinin “Həyat eşqinin təsdiqi” məqaləsi [16] tanınmış sənətkarımız Hüseyn İbrahimovun “Əsrin onda biri” tarixi romanının nəşri ilə əlaqədar yazılmış resenziyadır. Tanınmış alim on ikinci əsrin məşhur Azərbaycan memarı Əcəmi Naxçıvaniyə həsr olunmuş bu romanı yazıçının yeni sənət uğuru kimi qiymətləndirmiş, daima qurub-yaratmaq əzmi ilə yaşayan, bütün varlığı ilə doğma elinə, torpağına bağlı olan memarın, eləcə də onun bir sıra müasirlərinin bədii obrazının, dövrü və mühitinin əsərdə əhatəli şəkildə təqdimini müsbət qiymətləndirmişdir. Resenziya müəllifi əsərin dilində işlənmiş bəzi alınmalara isə o qədər də ehtiyac duyulmadığını bildirib.

Akademik İsa Həbibbəylinin “Nəciblik” məqaləsi Hüseyn İbrahimovun hekayələrindən biri ilə eyniadlıdır [14]. Yazıçının anadan olmasının 75 illiyi ilə əlaqədar qələmə alınmış bu məqalə sadəcə yubiley təbriki deyil, şəxsiyyət, yaradıcılıq psixologiyası və mühit arasında əlaqələrin elmi şərhini verən, dəyərli nəzəri ümumiləşdirmələrlə maraq doğuran analitik yazıdır. Sənətkarın yaradıcılığına onun şəxsi xarakterinin, mənəvi aləminin, həmçinin fəaliyyət göstərdiyi mühitin ciddi təsir göstərdiyini qeyd edən İ.Həbibbəyli yazırdı: “Hüseyn İbrahimovun bir özünəməxsusluğu da onun ictimai fəaliyyəti bədii fəaliyyətlə əlaqələndirməyi bacarmasıdır. Bu, bədii yaradıcılığın psixologiyası ilə bağlı olan mühüm məsələlərdən biridir ki, bizdə hələlik az öyrənilmişdir. Hüseyn müəllimin təcrübəsi, keçdiyi yol həmin baxımdan zəngin material verir”. Bunun ardınca H.İbrahimovun nəcib xarakteri, çalışdığı müxtəlif sahələr və vəzifələrlə onun həmin dövrlərdə qələmə aldığı əsərlərin tematika və problematikası arasında çoxşaxəli paralellikləri aşkarlayıb təhlil edən məqalə müəllifinin gəldiyi nəticələr, irəli sürdüyü fikirlər böyük əhəmiyyət daşıyır.

Akademik İsa Həbibbəylinin “Bahar yağışının aydınlığı” məqaləsi isə xalq yazıçısı Hüseyn İbrahimovun səksən illiyi ilə əlaqədar qələmə alınmışdır [15]. Məqalədəki elmi-nəzəri ümumiləşdirmələr, yazıçının əsərlərinin səciyyəvi ideya-bədii məziyyətlərinin dəqiqliklə müəyyənləşdirilməsi diqqəti çəkir. Hər şeydən öncə, H.İbrahimovun mənsub olduğu ədəbi nəslin ədəbiyyatımızdakı yeri və missiyası barədə deyilənlər maraq doğurur. İ.Həbibbəyli haqlı olaraq

yazırdı ki, ədəbiyyatda ciddi addımlarını ikinci dünya müharibəsindən sonra atan İmran Qasimov, Hüseyn Abbaszadə, Süleyman Vəliyev, Əzizə Cəfərzadə, Salam Qədizadə və digərləri ilə bir sırada Hüseyn İbrahimov da “bədi yaradıcılığın ictimai mövzuların, ideoloji tələblərin mənəviyyatından xilas olub, insan həyatı və mənəviyyatına, milli taleyimizdəki ağrı və qayğılara söykənməsi, yaxınlaşması, yön alması” üçün layiqli ədəbi xidmət göstərmişdir. Bu baxımdan akademikə aşağıdakı qənaəti də diqqətəlayiqdir: H.İbrahimovun mənsub olduğu ədəbi nəsəl özündən əvvəlki yazıçılarla (Süleyman Rəhimov, Əli Vəliyev, Nağı Nağıyev və s.) Azərbaycan ədəbiyyatında xüsusi bir mərhələ təşkil edən altmışıncı illər ədəbi nəsli “arasında etibarlı mənəvi körpüdü. Bütövlükdə altmışıncı illər nəsli bu körpüddən keçərək ədəbiyyata gəlmişdir”.

“Bahar yağışının aydınlığı” məqaləsində xalq yazıçısı Hüseyn İbrahimovun hekayə, povest və romanları barədəki ümumiləşdirmələr bütövlükdə müasir nəsr tənqidini zənginləşdirən, dolğunlaşdırən qənaətlərdir. Yazıçının “Şirin xatirə”, “Kənd həsrəti”, “Təmiz adam”, “Qumralın məktubları” kimi hekayələrini “Azərbaycan ədəbiyyatının hekayələrdən düzəldilmiş nəhəng boyunbağına məhz onun bəxş etdiyi mirvarilər” kimi dəyərləndirən tənqidçinin aşağıdakı fikirləri də ədəbi mətnlərin mahiyyətinə istinadən ortaya çıxmışdır: “Göyərçinin məhəbbəti”, “Səhv edəndə”, “Qu quşları öləndə oxuyurlar” və s. povestlərdə az qala ədəbi ənənənin əksinə olaraq, həyatı bütün təbiiliyi ilə yaşayan, düşünən, səhv edən, bürəyən, aldanan, lakin çətin məqamda ayağa qalxmağı bacaran sıradan adamların həyatı, zəngin mənəviyyatı öz əksini tapmışdır. Bütün bunlar müəllifin hətta zor dövrlərdə də ideoloji sxem və tələblərdən uzaqda dayanmasına, uzunömürlü əsərlər yazmasına şərait yaratmışdır”.

Hüseyn İbrahimovun ədəbiyyatın şahmat taxtasında uğurlu roman gedişləri etməsini yaradıcılıq axtarışlarının tərkib hissəsi kimi yüksək qiymətləndirən tənqidçi İ.Həbibbəyli onun “Sabahın sorağında” əsəri barədə yazırdı: “Bu, kəndi yalnız təsərrüfat, əmək yarışı, yaxud sinfi çekişmələr meydanı kimi təqdim edən, özündən əvvəlki romanların uzun illər ərzində yaratdığı, formalaşdırdığı qəliblənmiş ideoloji təsəvvürləri yıxıb uçuran yeni romandır. “Sabahın sorağında” romanı paytaxtdan uzaqda yaranmış yeni bir “Böyük dayaq”dır (Mirzə İbrahimovun romanı nəzərdə tutulur-A.A.).

Hüseyn İbrahimovun romanlarında epik təsvirin genişliyi, çoxşaxəliliyi, mövzunun dərinlik və əhatəliliyi, millilik və xalqilik, tarixilik və müasirlik keyfiyyətlərinin mühüm yer tutması barədə də söz açan tənqidçi bu əsərləri təkcə həcminə görə yox, qaldırdığı problemlərin dəyərinə, insan talelərinin laylı süxurlarının bir neçə qatını açıb “sökə” bilməsinə, zəngin surətlər aləminə görə janrın dəyərli nümunələri kimi yüksək qiymətləndirmişdir. “Günəş doğan yerdə” romanının mürəkkəb dövrün hadisələrindən daha çox bənzərsiz insan taleləri ilə yadda qaldığını, “Bahar yağışı”nda əqidələrin, mənəviyyatların çarpışmasının məharətlə təsvirini, “Əsrin onda biri” romanında sənətkar taleyi, zaman və şəxsiyyət probleminin bacarıqla həllini, “Böhtan” romanının isə repressiya törədənlərə ittiham, repressiya qurbanı olmuş Hüseyn Cavidin sənət və şəxsiyyətinə ədəbi ehtiram kimi təqdirəlayiq olduğunu yazan İsa Həbibbəylinin digər elmi müddəaları da dəqiq və inandırıcıdır.

Akademik İsa Həbibbəyli Hüseyn İbrahimovun yaradıcılığı barədə sonralar da bir neçə məqalə dərc etdirmişdir. Bu baxımdan onun “Şəxsiyyətin və sənətin vəhdəti” (“Ədəbiyyat qəzeti”, Bakı, 2009, 12 iyun), Moskvada rusca çıxmış “Azərbaycanın xalq yazıçısı Hüseyn İbrahimov” («Международный научный журнал», М., 2008, № 2) və s. məqalələri xatırladıla bilər. Həmin məqalələrdə alim əvvəlki elmi-ədəbi düşüncələrini daha da dərinləşdirmiş və ümumiləşdirmişdir.

Əməkdar elm xadimi, professor Hüseyn Həşimlinin 1999-cu ildə yazdığı “Realizmin genişlənmə üföqləri” adlı məqaləsi isə daha çox Hüseyn İbrahimovun yaradıcılığının Azərbaycan ədəbiyyatında realizmin tarixi ənənələrinin yeni mərhələdə davamı və inkişaf xüsusiyyətləri, keçdiyi çətin yollar, qazandığı yeni keyfiyyətlər aspektində təhlili ilə maraq doğurur [11, s.65-70]. Məqalə müəllifi haqlı olaraq vurğulayır ki, Hüseyn İbrahimovun yaradıcılığı Azərbaycan realizminin son əlli ilinin enişli-yoxuşlu yolu ilə həmahəng və paraleldir. Ədibin realizmi

uzunmüddətli təkamül keçirmiş və əsərdən-əsərə püxtələşmişdir. H.İbrahimovun məharəti ondadır ki, sosializm ideologiyasının hakim olduğu zamanlarda yazdığı əsərlərdə də vulqar təsirlərdən mümkün qədər yan keçməyə çalışmışdır. “Sabahın sorağında” romanının yeni Azərbaycan nəsrinin təşəkkülü kontekstində qiymətləndirilməsi, əsərdəki “psixoloji təhlilin dərinliyi, adi adamların böyük qəlb təbəddülatlarının, mənəvi ağırlarının diqqət mərkəzinə çəkilməsi, sosioloji amillərlə müqayisədə mənəvi problemlərin qabarıqlaşdırılması” barədə deyilənlər bu baxımdan səciyyəvidir. “Bahar yağışı” romanı haqqında qənaətlər də realizmin dərinləşməsi kimi ümumiləşdirilmişdir: “Bahar yağışı” romanı ...hər şeydən əvvəl, realizmin dərinliyi və tənqidi pafosu ilə seçilir. Burada artıq konflikt kəskin ictimai qayə daşır: bir tərəfdə xalq, dövlət malını talayanlar, yüz cür yaramazlıqlar törədib öz mənfəətini hər şeydən üstün tutanlar, digər tərəfdə isə haqqın, ədalətin keşiyində dayanıb mənəvi təmizliyi özünə həyat amalı seçən, bu yolda əzablara qatlaşıb mübarizə əzmindən dönməyənlər dayanır” [11, s.67].

H.İbrahimovun “Əsrin onda biri” tarixi romanında gerçəklik və bədii təxəyyül barədə deyilənlər də bilavasitə ədəbi mətnin mahiyyətinə əsaslanır. Burada obrazların təqdimində romantik çalarların yer alması da nəzərdən yayınmamışdır. Eyni sözləri “Böhtan” romanı barədəki qənaətlərə də aid etmək olar.

Yazıçını məişət mövzusunda yazdığı çoxsaylı hekayə və povestlərdəki təbiilik, inandırıcılıq, həyatilik, təhkiyənin lirik notlarla müşayiət olunması, hadisəçiliklə bərabər müvafiq psixologizmin mövcudluğu da məqalədə nəzərə çatdırılmışdır. H.İbrahimovun satirik nəsr əsərlərində Azərbaycan tənqidi realizminin klassik ənənələrinə bağlılıq və ondan yaradıcılıqla bəhrələnmə barədə də H.Həşimli müvafiq dəyərləndirmələr aparmışdır. Yazıçının müstəqillik dövründə yazdığı əsərlərin realist estetika baxımından nəzər salınmış, əsas məqamlar vurğulanmışdır.

Hüseyn İbrahimovun yaradıcılığı barədə Naxçıvan ədəbi mühitinin bir sıra digər nümayəndələri də fikirlər söyləmişlər. Tanınmış şair Müzəffər Nəsirlinin 1969-cu ildə yazdığı “Yaradıcılıq yollarında” məqaləsi yazıçının sənət aləminə müfəssəl baxışla səciyyələnilir. M.Nəsirli qələm dostunun nəsr və dramaturgiya sahəsində ciddi uğurları kimi “Sabahın sorağında” romanı, Ü.Hacıbəyova həsr etdiyi “Ölməz mahnılar” kinopovesti, həmçinin “İtirilən sağlıq”, “Torpağın övladları” pyesləri, onların ideya-bədii xüsusiyyətləri barədə yığcam elmi fikirlər söyləmişdir [21]. Fəttah Səmədoğlunun “Yazıçının şagirdlərə hədiyyələri” adlı məqaləsində isə əsas diqqət Hüseyn İbrahimovun uşaqların mütaliə, yaş səviyyəsinə uyğun olan “Rafiq və Tofiq”, “Kərim əmi”, “Tapmaca ustası”, “İngilis dili kitabı” və s. hekayələrinə, onlardakı nəci bəxş qayəyə yönəldilmişdir. Məqalədə o da vurğulanırdı ki, yazıçının “Kərim əmi” hekayəsi Moskvada alman, ingilis, fransız dillərində nəşr olunan “Azərbaycan nəsr antologiyası”na da salınmışdır [23]. Şair Həsən Valehlə yazıçı Rafiq Babayevin birlikdə yazdıqları “Baharlı günlərin nağılları” məqaləsi isə H.İbrahimovun “Bahar yağışı” romanı barədə yığcam düşüncələrdən ibarətdir [9]. Məqalədə daha çox romanın obrazlarının əsas səciyyəsi barədə söz açılmışdır.

Xalq yazıçısı Hüseyn İbrahimovun yaradıcılığına münasibət timsalında aparılan təhlillər göstərir ki, Naxçıvan ədəbi mühitində nəsr tənqidi özünəməxsus inkişaf xüsusiyyətlərinə malik olmuşdur.

ƏDƏBİYYAT

- 1.Arif M. Qəhrəmanın sorağında. “Ədəbiyyat və incəsənət” qəz., Bakı, 1964, 16 oktyabr
- 2.Axundov Y. İstedadlı nasir. “Azərbaycan gəncləri” qəz., Bakı,1969, 22 may
- 3.Axundlu Y. Naxçıvan-yurdum mənim. Bakı: Sabah, 1997, 208 s.
- 4.Axundlu Y. Ədəbi mühit və sənətkar. Bakı: Adiloğlu, 2002, 186 s.
- 5.Axundlu Y. Əsrin onda biri. “Azərbaycan müəllimi” qəz., Bakı, 1988, 09 dekabr
- 6.Axundlu Y. Cavidə həsr olunmuş ilk roman. “Ədəbiyyat” qəz., Bakı, 1998, 18 sentyabr
- 7.Axundlu Y. Hüseyn Cavidə həsr olunmuş ilk roman. “Şərq qapısı” qəz., Naxçıvan, 1998, 17 oktyabr
8. Axundlu Y .Hüseyn Cavid haqqında ilk roman // Azərbaycan jurnalı, Bakı, 1999, № 4, s.174-176

9. Babayev R., Valeh H. Baharlı günlərin nağılları. "Yeni Ordubad" qəz., Ordubad, 1984, 16 fevral
10. Cavadlı C., Əbdülov M. Sabahın sorağında romanı haqqında. "Azərbaycan müəllimi" qəz., Bakı, 1964, 3 dekabr
11. Hüseyn İbrahimov-80 (təbriklər, məqalələr, xatirələr toplusu) / Toplayanı və redaktoru Hüseyn Həşimli. Bakı: Yurd, 1999, 126 s.
12. Həbibov İ. İstehsalat romanında mənəvi həyat. "Sovet Naxçıvanı" qəz., Naxçıvan, 1983, 21 dekabr
13. Həbibov İ. Kiçik janrın imkanları. "Sovet Naxçıvanı" qəz., Naxçıvan, 1986, 9 iyul
14. Həbibbəyli İ. Nəciblik. "Ədəbiyyat qəzeti", Bakı, 1994, 8 iyul
15. Həbibbəyli İ. Bahar yağışının aydınlığı. "Ədəbiyyat qəzeti", Bakı, 1999, 28 may
16. Həbibbəyli İ. Həyat eşqinin təsdiqi. "Ədəbiyyat və incəsənət" qəz., Bakı, 1988, 22 yanvar
17. Xalq yazıçısı Hüseyn İbrahimov (tərtib edən Sarvan İbrahimov). Naxçıvan: Əcəmi, 2015. 376 s.
18. Xəlilov Q. Torpağa bağlılıq. "Ədəbiyyat və incəsənət" qəz., Bakı, 1979, 15 iyun
19. İbrahimov H. Böhən. Bakı: Şərq-Qərb, 1998, 286 s.
20. Mütəllimov T. Sabahın sorağında. "Ədəbiyyat və incəsənət" qəz., Bakı, 1964, 12 dekabr
21. Nəsirli M. Yaradıcılıq yollarında. "Kommunist" qəz., Bakı, 1969, 23 may
22. Saraclı M. Xalq yazıçısı Hüseyn İbrahimovun yaradıcılığı. Bakı: Yazıçı, 1999, 132 s.
23. Səmədoğlu F. Yazıçının şagirdlərə hədiyyələri. "Azərbaycan pioneri" qəz., Bakı, 1969, 28 may
24. Səfərov Ş. Saçlar ağarsa da. "Ədəbiyyat və incəsənət" qəz., Bakı, 1989, 26 may

РЕЗЮМЕ
ТВОРЧЕСТВО ГУСЕЙНА ИБРАГИМОВА В ИССЛЕДОВАНИЯХ
АКАДЕМИКА ИСЫ ХАБИББЕЙЛИ
Абузерли А.Р.

Ключевые слова: нахчыванская литературная среда, литературная критика, Гусейн Ибрагимов, Иса Хабиббейли

Известный азербайджанский литературовед, академик, заслуженный научный деятель Иса Хабиббейли (Хабибов) имеет большие заслуги в развитии литературной критики, в том числе, и критики прозы. Известный своими научными исследованиями в области истории литературы, литературной теории и литературных отношений, Иса Хабиббейли занимался и анализом современных литературных процессов. Автор посвятил несколько рецензий и литературно-критических статей творчеству выдающегося народного писателя Гусейна Ибрагимова. В статье анализируется творчество Г.Ибрагимова и проводятся обобщения.

SUMMARY
HUSEYN IBRAHIMOV'S CREATIVE ACTIVITY IN THE RESEARCHES
OF THE ACADEMIC ISA HABIBBAYLI
Abuzerli A.R.

Key words: Nakhchivan literary atmosphere, literary criticism, Huseyn Ibrahimov, Isa Habibbayli.

Well-known Azerbaijani literary critic, academician, honored scientist Isa Habibbayli (Habibov) has special services in the literary criticism of Nakhchivan and the development of criticism of the prose. Known for his valuable researches in the field of literature history, literature theory and literary relations, Isa Habibbeyli has analyzed and evaluated the modern literary process. Several essays and literary-critical articles of the prominent scientist have been devoted to the work of national writer Huseyn Ibrahimov. In the article H.Ibrahimov's creativity has been analyzed and summarized.

Daxilolma tarixi:	İlkin variant	18.09.2018
	Son variant	17.12.2018